

ABONAMENTUL:
 De un an . . . 80.— Cor.
 De jumătate an . . . 40.—
 De 3 luni . . . 20.—
 De o lună . . . 7.—

Pentru România și străinătate:
 De un an . . . 100 franci

Telefon
 Pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

ROMÂNUL

**REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA**
 Strada Zrinyi Nr. 1 a.

INSERTIUNILE
 se primesc la administrație.
 Mulțumite publice și Loc
 deschis costă șirul 1 Gor.
 Manuscrisurile nu se în-
 napolază.

Ceeace trebuie făcut.

Suntem în preajma tratatelor de pace. Fiecare națiune face eforturi pentru a să-și valideze punctele sale de vedere, să-și facă cunoscute interesele naționale, să fixeze revendicările. Timpul acesta se caracterizează printr-o stare nervoasă de spirit, de muncă febrilă de organizare, de agitație continuă, căci este un timp de trecere. Ce-i de făcut pentru a la masa verde să nu pierdem războiul diplomatic?

N-au să se teamă de războiul diplomatic acele popoare, cari își afirmă la timp voința nestrămutată de a se conduce ele însele, de a scăpa de slugărmă și aservirea politică a unei clase dominante, de a se organiza în hotarele etnice ca state democratice, ocrotind libertățile cari dau posibilitățile înaintării, dar au să se teamă de judecata tribunalului păcii toate acele popoare cari nici până azi n-au renunțat la ambițiile lor de asupra a altora și cari n-au de gând să-și străformeze structura internă a societății adaptându-se exigențelor moderne ale vieții de stat; au să se teamă Germanii și Ungurii dacă se vor pune deacurmezișul aspirațiilor legitime și sfintele națiunilor cari vreau acum desrobirea.

Cronica zilelor ce le trăim este plină de evenimente rare cari toate ne vorbesc atât de elocvent despre conștiința națională trează a tuturor popoarelor și despre hotărârea fermă de a rupe cu trecutul, de a se desface de stăpânirile tiranice. Chiar și masele mari populare înțeleg spiritul timpului și sunt conștii că fericirea nu și-o pot avea decât în cătrele statului național. Cele mai grandioase manifestații de felul acesta le-au improvisat românii la Alba-Iulia, Cehii la primirea regală făcută lui Masaryk în Praga și Francezii celor două provincii renane de sub cnutul teutonic, la Strassburg.

S'au făcut plebisciturile cari nu pot fi mistificate. Națiunile încep acum să se organizeze, pentru a conștii general al păcii să fie pus în fața unor stări factice, unor fapte-acompliri. Munca aceasta de reconfortare internă este aprobată de întreaga ententa. Îndată după ce s'a constituit Consiliul dirigent în Sibiu, miniștrii de externe ai ententei: Balfour, Pichon și Sonnino l-au și recunoscut oficial ca for ocărmitor asupra Românilor din Ardeal, Banat și Țara-ungurească. De aci încolo deci, chiar și până la conștii păcii în numele națiunii române de dincoace de Carpați numai Consiliul dirigent poate vorbi și susține legătură diplomatică cu străinătatea, iar guvernul maghiar reprezintă exclusiv poporul maghiar din Ungaria de dincolo de Tisa.

Cehii au fost recunoscuți ca aliați ai ententei deja din Septembrie, când republica ceho-slovacă a fost considerată ca stat independent de către aceleași organe ale politicii externe din statele ententei.

Dar nu numai diplomația ententei sprijinește năzuințele la independență politică ale Românilor și Cehilor, ci, în timpul din urmă, chiar factorii militari de cădere ai ententei dau

concursul lor cu arma la izbânda aspirațiilor lor naționale. Se vede că comanda supremă a armatelor ententei nu poate avea garanța susținerii ordinei decât în autoritățile instituite din partea aliaților. Maghiarii au început expediții contra Cehilor și Românilor, au comis bașbuzucisme, au provocat o stare de anarhie insuportabilă. Și fiindcă ententa luptă contra spiritului de dezordine, anarhie și bolșevism, care nu-i altceva decât nihilism ce face imposibilă ordinea publică, generalismul armatelor ententei a dat ordin armatei române să treacă linia demarcațională și să înainteze pe întreg teritoriul asupra căruia se va întinde dominațiunea română. Și pentru a să curme ciocnirile cu Cehii din Nordul Ungariei, Foch a fixat linia demarcațională aproape pe granița viitoare republice ceho-slovace, silind pe Maghiari să-și retragă trupele în josul liniei.

Ententa cultivă simpatiile cele mai vii față de națiunile cehă și română, pentru că ele s'au solidarizat cu ea în munca grea de restaurare la care sunt chemate după succomberea cuiburilor de meliniști pentru Europa: Germania și Austro-Ungaria.

Dacă până la conștii de pace ar fi rămas un fel de status-quo dela depunerea armelor și dacă între condițiile de armistițiu n'ar fi fost punctul al 3-lea, în înțelesul căruia ententa are dreptul să ocupe toate punctele strategice din fosta monarhie, terorismul ar fi pregătit calea unor revolte și masacre interne. Aceste urmări incomensurabile au fost evitate prin dispoziția din punctul al 3-lea. Cu toate aceste vechiul sistem nu moare așa ușor și numeroase banditisme îi întovărășesc căderea. Punctul al treilea trebuie executat și generalul Foch, cum putem deduce din fixarea proaspătă a liniei demarcaționale în Ungaria de nord, va lua și alte dispoziții ulterioare ce vor fi reclamate de necesități superioare, ca de pildă facerea posibilului ca națiunile aliate cu ententa să se poată organiza.

Trupele românești au ocupat Clujul, acest cîmb de șovinism unguresc fortificat încontinuu de statul feudal pentru a să stingă puterea de viață a Ardealului românesc. Peste tot orașele sunt ale celui ce are banul și puterea, ele au fost ale statului vechiu; vor fi în viitor ale — statului nou.

Chemarea națiunii române este ca să se organizeze, fortifice încontinuu în hotarele etnice ale statului nostru viitor, — aceasta trebuie s'o facem în preajma conștii de pace. Națiunea română va însemna o forță de care trebuie să țină seamă toată lumea, iar conștii de pace nu va face altceva decât va consfinți o stare de lucruri existentă.

Zi de zi

De azi pe mâne.

Cel mai înversunată militarști și imperialști de profesie ai Ungariei vechi își zădesc mângăierea astăzi să strige în gura mare împotriva tendințelor imperialiste închipuite de ei și-ale unui imperialism existent

doar în fantazia lor de oameni pierduți. Ei, cari n'au găsit cuvinte de protest împotriva furiei militarismului german sprijinit de tovarășia lor. Nu și-au deschis gura când călcăiele barbare au făcut puzderii din cultura și arta belgiană. N'au scos o șovăială de milă populației stoarse din toate statele din Balcani. Când cutitul era pus la gâtul României toți imperialiștii puterilor centrale în frunte cu cei dela stăpânirea ungară erau în delir de satisfacție și mulțumire. Zdrăbiri totale, anexări cu forța le erau scopurile și tendințele, pentru ele preamăreau puterea armeei și pe ele își edificau ferisirea lor de mâne.

Astăzi când nimeni nu stă de vorbă cu ei, nu sunt băgați în seamă cum n'au avut urechi s'audă glasul tănguios al țărișoarelor zdrobite, s'ascund sub masca democrației și nu rămâne nici una din țările aliate să nu fie învinuită de-un imperialism furios și nesățios. Uită trecutul foarte apropiat. Legile școlare adresa împotriva noastră a naționalităților, ingerința stăpânirii ungurești de-a fi intrat cu cisme și în biserica noastră, sunt documente istorice, date uitării de către ei, cei cari nu vorbesc azi decât despre dreptate și legalitate. Ieri, alaltăieri abia, nu stăteau de vorbă cu noi și-și făceau urechea toacă față de drepturile noastre naționale. Abia cu o lună înainte nu ne recunosteau ca națiune, ci ca o naționalitate care, se întrebau ei, cum vine să ceară drepturi.

Azi toți sunt imperialiști, cari își revendică drepturile legitime la aspirațiile justificate în luptele veacurilor. Când Wilson pentru întâia dată și-a ridicat cuvântul în interesul naționalităților, răsunetul din partea democrațiilor de azi a fost noua declarație în atotputernicia abuzelor și adânc dispreț pentru acela care a cunoscut dreptatea care a ieșit biruitoare.

Se pare un fel de refugiu al lor învinuirea în forța imperialistă adusă tuturor țărilor ententei. Sub masca democrației lor se simt și azi ascunse ascușurile săbiilor, cari au zdrobit naționalitățile timp de secol. În cursul războiului cine i-a întrecut pe ei în dorurile lor de mărire și nimicire a celor mai slabi. Imperialismele de azi înjurate de ei, se vor alcătui pe baze de sigur mai consolidate decât toată organizația lor putredă de minciună. Nu vor fi întemeiate pe legi și drepturi de suflare și vor fi mai fericite decât toate organizațiile lor democratice.

Trebuie să se gândească cu mulți ani înainte la eventualitatea de astăzi și prin altă tactică reușiau doar să stoarcă mai multă simpatie — și dacă nu considerate — la învinuitele state imperialiste de astăzi. Și-au arătat colții cari rânjeau de dorul zdrobirei în cursul războiului. Am fost amenințați să ne sfășie în bucăți, și-am scăpat din ghiarele lor. Tacă ei, și nu aducă învinuiri neîntemeiate celor ce vin să răsbune dorul lor hrăpăreț și gândească-se cum au vorbit ieri alaltăieri.

an.

Wilson și August Schleicher.

Tot mai des se reliefează în presa mondială părerea, că sânguirile acestui războiu omenirea desrobită, geniul libertății, într'o zi va trebui să le încremenească într'un groaznic epitaful pe mormântul teutonului.

Și ce se întâmplă dacă Neamțul și ai lui tovarăși — cioclii umanismului — ieșiau biruitori?

Vorbele svăpăiate către armie, amenințătoare către beligeranți, cruzimile, tâlhăriile, despoterile, stingerea micilor popoare, potopul de suferințe în cari au sângerat aproape toate țările Europei, înfometarea chiar și a orașelor nemțești — furnicare cu trufaze statuie de-ale lui Bismarck — toate aceste blesteme pe fața pământului, într'o zi deveniau epizoade din gloria neîmblânzitului împărat.

Și un mauzoleu cu figuri chemate din marmoră roșie avea ca mâne să ne înfrice privirile și să ne trimită mintea în zilele lui de mărire.

Și din acest hădos moziac se compune gloria. Glorie de aceasta radiază din mauzoleul Kurkaiserului dela Charlottenburg. Ce planuri se vor,

fi țesut aici an de an în lumina azurie, de un mister înfiorător, ce se resfrânge de pe mari și lucii lespezi sculpturale ale acestui superb lăcaș de odihnă veșnică.

Democrații fără voie de azi ai împărăției fără margini de ieri, — blânzi noștri pacifiști, nobilii conți de Lovcen, Predeal și Ploesti, radicali — sans arriere pensée — cu Apáthy la spate și toți erzbergerii, cari acum sunt patru ani pe înghesuite strănsură mâna „nebiruitului”, oare în clipele acele de năstrușnice planuri nu și-au lunecat privirile peste groapa lui Napoleon, — Tombeau de Napoleon I-er — din domul invalizilor din Paris, a cărui glorie țineau s'o întunece?!

Și acolo e un cavou mare și rotund din piatră roșie sclipitoare, — Jur-impresur steaguri ciuruite de gloante se pleacă deasupra stâncii, unde doarme geniul. — Aceste drapele însă în cutele lor purtară o lume nouă de idei. — Ele pregătiră etapa, dintâi în evoluția omenirii: — *desrobirea gândirii*.

La o sută de ani în urmă veni Neamțul, aliat cu toate liftele turanice, să pună prin foc și sabie stăpânire asupra lumii. Și neamul „*der Dichter und Denker*” umplu Europa de fum și scrum. — Ideile sublimale idei sămănate, în drumul pe unde și-a purtat tăciunarii, sunt: tâlharismul și bolșevismul rusesc, incontestabila operă „a celui mai disciplinat popor din lume”.

Și astăzi ei, — ci-că se primenesc — și fac revoluții. Toate revoluțiile din lume au avut și au și astăzi la temelie lor jignirea dreptului. — Dar cine a jignit cândva, ori care dintre popoarele, asupra cărora se năpăstuiseră cu atâta cruzime, a oprimat și subjugat pe împintenații noștri stăpânitori de ieri?

Așadar să nu-i zicem revoluție, ci mai de grabă zăpăceală; zăpăceală pricinuită de spulberarea tuturor iluziilor și a planurilor, la eari stăruiau cu toți până la unul și până la cea din urmă clipă.

Or mai știi de n'o fi vre-o nouă cuibărire a mult alintatului ovreism?

De-o fi una, de-o fi alta, noi de ei ne-am desbărat. S'a întâmplat iadecă așa de bine, că în anul al treilea al vâjoliilor mondiale, pe câmpurile de luptă ale bătrânei Europe apărură steaguri noi. În umbra lor un profet pregătește o nouă etapă în mersul fără răgaz al omenirii: *desrobirea simțirii*.

Armata americană vine în Europa și luptă alături de poporul francez, alături de această flacără de lumină și idealism, nu cu gând de cucerire, ci să intruchipeze un principiu.

Și principiul este: libera dispunere a fiecărui neam asupra sortii sale.

E cel dintâi caz în istoria omenirii, când o mare putere își trimite oastea în foc pentru interes umanitar, obțesc — și nu egoist, — definit și statonnic apriori.

Pân' aci toate ideile cele mari, cari au contribuit la progresul omului, — cum sunt, — subiectivismul în filosofie, ori materie de credință, — liberalismul în viața de stat — (unde a fost) — romantismul în literatură sunt numai rezultante ale marilor vărsări de sânge. Au răsărit pe urma acestora, cum răsar și otăvesc câmpurile după ploile cele calde.

Privit sub unghiul acesta prezidentul Wilson este unul din cei mai mari îndrumători ai omenirii. *El este prorocul din Legea-Veche; marele apostol al neamurilor din Legea-Nouă, iar astăzi Wilson este stântul vieții moderne.*

Punctele lui Wilson, ori cât ar fi acele de noi și plastice în forma propovăduită de modernul lor apostol, privitoare la organizarea și gruparea popoarelor, totuși în liniamentele lor principale au mai fost odată accentuate de un mare bărbat de știință. — Ideile savantului n'au izvorit din frământări politice, ci din cele științifice. — A revenit la acele, ca și la niște postulate inexorabile ale științei, de care se preocupa și pe terenul căreia a deschis o nouă epocă.

Știința aceasta este linguistica și savantul: August Schleicher (1821—1868).

Și când astăzi gândurile noastre cucernice și recunoscătoare se abat pe la toți crainicii, cari pe vremuri, în lumina științelor ori a literaturii au avut vre-un cuvânt pentru durerile, soarta, originea și ființa noastră, cari cu scrisul sau cu vorba lor ne-au mai împins în fața istoriei, — în aceeași vreme cuvine-se să pomenim ceva și de Schleicher și de avansatele lui convingeri sulate deja prin anii șazăci din veacul trecut.

Amăsurat principiilor din epoca II a linguisticii indogermane Schleicher considera limba de un or-

ganism independent a cărui evoluție se face după legi fixe și neschimbătoare. Istoria și limba — după el — stau în raport invers. Cu cât e mai veche o limbă cu atât aceea e mai perfectă. Progresul contaminează nba. Menirea gramaticului este să curețe.

Scurt: Schleicher este un fel de Cipariu al Germanilor. După multe încercări de a statonnic forma primitivă a fonetismului indogerman și de a evidenția referințele dintre limbile moderne, în scrierea: *Bedeutung der Sprache für die Naturgeschichte des Menschen* (1863) ajunge la convingerea, că *progresul omenirii nu este asigurat, câtă vreme popoarele nu se vor grupa pe baza așezării lor etnografice și pe ceea a graului pe care îl vorbesc.*

Visul științific alui Schleicher azi este înfăptuit de credeul politic alui Wilson.

Dr. C. Pavel.

O adunare săcuiască.

— Protocol fidel. —

În săptămâna trecută „Consiliul săcuiesc” din Cluj a ținut o ședință la care au participat 12 (zi doisprezece) bărbați de încredere din cele 26 (zi douăzecișisase) comitate de pe teritoriul imperiului românesc. Consfătuirea s'a ținut la orele 5 d. a.; menirea ei: protestul împotriva hotărârii adunării dela Alba-Iulia.

S'a întâmplat însă, că în aceeași zi, imediat după amiază, a sosit la Cluj știrea oficială că armata română va ocupa încurând Clujul, — asemenea sosise și îndumarea ca Maghiarii să nu pună Românilor nici o rezistență. „Consiliul săcuiesc”, alarmat, s'a constituit imediat (la orele 4) în consfătuire și aici au început dezbaterile obiectului: Ce-i de făcut acum? —

Corespondentul nostru aflase numai târzlu despre aceasta consfătuire afară de șir, a ajuns acolo numai în toil „desbaterilor” și în urmare din protocolul fidel al consfătuirii lipsește începutul. Notăm, că protocolul ni-s'a trimis în copie fidelă, în limba maghiară, dar noi ne-am nuzit să-l redăm absolut precis.

Consfătuirea aceasta este preluđu „monstrei” adunări populare de protestare, ținută în Cluj Duminecă, — și din spiritul ce-a stăpânit preluđu, publicul românesc va putea ușor să-și inchipuie și spiritul ce-a străbătut „mulțimea” Duminecă, — asemenea va ști să reducă la valoarea adevărată știrile iperbolice, dictate din Cluj de cel ce rostise în „monstra adunare” *panegiricul tostei Ungarii*.

Un necunoscut (domn cărunt, chel): Domnilor, trebuie să luăm atitudine energică față de acel apel al guvernului suprem (Apáthy) și a lui Fényes László, ca noi, Săcuii, să primim trupele valahe de ocupație fără nici o rezistență. (Plângând.) Să fi ajuns noi oare așa departe, că trebuie să perim!? Nici aici nu ne dau pace! (Sgomot mare și plânsete).

Simonffy: Așa-i! Nu ne învoim. Nu-i permis să-și pună nici un „rumun” piciorul în Cluj și nu-i lăsăm! Vină Francezii sau vină însuș Wilson. Dar nici pe ei nu-i vom prea lăsa. Da încă pe moșii cei puturoși! Le vom stărpi și sămânța! Feciorii săcui stau ca un zid de metal la Murăș și nu-i vor lăsa, — mai bine vor toți să moară!

Biró Balázs: Onorată adunare, să nu ne lăsăm răpiți de durerea noastră. Doar una simțem, împreună plângem și împreună trebuie să suferim. Să nu vorbim în tonul acesta, — dela cea din urmă adunare a noastră împrejurările s'au schimbat radical. Cu astfel de vorbiri amăgim numai poporul — e destul de amăgit chiar și pân'acum — și-l ducem spre catastrofe și mai mari. Cred, domnilor, că cunoașteți și înțelegeți — fără deosebire — situația noastră actuală, grea. Să nu ne gândim așadar acum la trecut, ci la prezent și la viitor, — să nu ne cugetăm la măcelărirea Românilor și la banca „Economul” (bancă românească în Cluj). E deja prea târzlu.

(Mare sgomot: Ibs guvernul! Să-și dea îndată dimisia! N'avem lipsă de-un guvern care lucrează numai în paguba noastră. Abzică, dacă-i neputincios!).

Locotenentul Zăgoni (din armata săcuiască): Abziceți DV. domnilor, Dvoastre sunteți cei neputincioși! Priviți consiliile naționale românești, apoi vorbiți. Acelea nu stau cu mâinile în sân, ca Dvoastre.

(Prezidentul Sándor sună neconținut, dar înzadar, — mare sgomot și sbierete).

Un glas: Cu câtă bucurie l-am primit pe Fényes László! Și acum, poftim, — ne-a vândut Valahilor. Dealtfel el e jidan. N'a mai putut face „geștării” în Pesta și a venit acum la Cluj.

(Prezidentul sună. Noui sbierete: Pune jos clopotelul acela!)

Prezidentul Sándor: Domnilor, pentru Dumnezeu, dar mai lăsați-mă și pe mine să vorbesc. Acus sunt cinci ore. Cei 12 membri de încredere se vor înfățișa la conferența comună fixată la orele 5 și vor protesta în numele celor 26 de comitate împotriva hotărârii adunării dela Alba-Iulia, iar hotărârea se va trimite încă la noapte „dringend” guvernului (maghiar), ca acesta s'o trimită mai departe la Paris, — pentru că adunarea poporală de Duminecă — între împrejurările actuale — nu e sigură. (Un glas: Acum v-ați aflat să umblați în ruptul capului; de ce n'ați ținut adunarea poporală de cu bună vreme, ca Valahii. O, nu! În loc să vă gândiți la lucrul acesta, vi-ați oferit cu devotament serviciile consiliilor naționale românești. (Sbierete: Opera lui Vázsonyi! L'au corupt Valahii cu câteva mii de coroane și el toate le-a aranjat în deplină ordine.)

Simonffy: Dapoi că lovească-l cataroju (guta), și el e jidan. Jidanii ne poartă de nas. Consiliul național maghiar e jidovesc pe jumătate. (Sgomot infernal.) Vom ținea adunarea poporală. Acolo ne sunt bravii feciori, apăra ei linia demorațională — pardon! — demarcațională!

Loc. Zăgoni: Feciorii Dtale!?!? Și aceia sunt cum ești DTa!

Biró Balázs: Dle Simonffy, îmi țin de datorie să te clarific. Așa-i că ai fost dela început la adunare...

Simonffy (intrerupe): N'am lipsă de clarificări. Dacă eu spun că Valahii nu-și vor pune aici piciorul apoi nu și-l va pune! Nu și-l va pune, până când va mai fi pe lume puiu de Săcui!

Biró Balázs: Bine, bine, dar vezi că „entente” l-a încredințat. Și o mână de Săcui nu se vor putea opune lumii întregi.

Prezidentul Sándor: Mă rog, e de față dl locotenent Zăgoni, care ne-a adus hotărârea adunării din Teiuș a oficerilor. E scurtă hotărârea, dar cu miez: „Domnii oficeri nu vor să se mai lupte acum, când s'a sfârșit răboiul, — dealtfel nici n'au cu cine”. Apoi poftim, dle Simonffy! Nu înțelegi nici acum? Păi, stai acum Dta la Murăș!

(Simonffy vorbește într'una, alandala și verzi-uscate.)

Loc. Zăgoni (iritat, către Simonffy): Domnule, cum poți vorbi astfel? E ușor să agiți pe pielea altuia.

Simonffy: Doar feciorii au jurat, că vor apăra linia demarcațională până la cel din urmă strop de sânge.

Locot. Zăgoni: Ești ticnit (nebun)? Au jurat, da, — dar atunci aveau doi litri de vin în stomac și alți doi litri în buzunar. Duminecă, când pleaserăm beți — ca să zic așa, numai eu și tovarășii mei oficeri știm, cum biet de noi am ajuns la Cucerdea-săcuiască. Observ că și oficerii au fost amețiți, fără deosebire.

Ciurda, oarda asta beată și-a prădat în vânt, până la Cucerdea, toată muniția. Când am ajuns acolo, n'am aflat nici la unul nici cartușe, nici grante. După ce s'au desmetecit au luat-o unul în dreapta, altul în stânga. Pe cei mai mulți dracul i-a mai văzut până'n Cluj. Aici i-am zărit apoi pe mulți, pe bulevard, spunând cu mult triumf: Am respins deja pe Români! Ei, vezi dle Simonffy,ăștia sunt vitejii Dtale feciori aleși, cari s'au anunțat de bună voie!

Bine fac dealtfel. Știu ei și văd prea bine, că nu s'ar mai lupta pentru „pământul săcuiesc” — sunt deja Români acolo. Ei se gândesc la vetrele lor părăsite și la sărmanii lor părinți. N'au avut ei nevoie de apeluri și de hârtii scrise de mâni negre (păcătoase). Numai eu știu cu câtă „insufletire” porniseră ei Duminecă la drum. Amețiți cum erau, și-ar fi dat și cu capetele de părete, dar — no rocul lor — s'au desmetecit.

Simonffy: DVoastre, oficerii sunteți de vină. Cu atâția oameni i-ați fi putut alunga pe Valahi. Doar e revoluție în România. În Ardeal abia sunt de tot 5000 de soldați români și și aceștia fug spre casă!

(Un glas: Dle Simonffy, nu vorbi prostii!)

Locot. Zăgoni: Sfinte Doamne, înnebunești aici, nu afli aici nici un singur om treaz. Domnilor, amarnic vă înșelați, dacă credeți că în România e revoluție. Numai ne-ar plăcea, de-ar fi. Să vă spun o pildă: Priviți la cazarma din strada Magyar (a-

colo e garda română:) și spuneți-mi peste tot, unde vedeți vreun gardist român beat? Vă spun eu, domnilor, care sunt fiii de săcui get-beget, că aceia sunt *omeni!* Și al cui e meritul? Al conducătorilor lor. (Se aud strigăte: Dar „Copulna” și „Iepure”? Mai mari bețivi să tot cauți!)

De astfel de conducători am fi avut noi lipsă. Zadarnice sunt acum toate: Proști au fost întotdeauna Maghiarii, proști rămân și deacum. I-au îmbătut și așa au vrut să-i ducă la eșafod. Și încă cine? Dvoastre și dl Kratochwill. Incai, domnii a la Simonffy de n'ar mai băga de vină.

Simonffy: Numai pe *cinci* Valahi mi-ar plăcea să-i desculți de opinci și să le scot ochii cu ele!...

Locot. Zăgoni: Ti-ar plăcea numai! Dar, Sâmbătă spunea *zece!*

Prezidentul Sándor: Trebuie să onorăm ținuta dlui Simonffy, putea însă să încunuje discuția asta — chiar cu dl locot. Zăgoni. N'avem mult timp de discutat. Trebuie să muncim. Sunt orele 5 și trebuie să mergem la consfătuire.

(Înteruperi: Mergeți numai, mieilor, mergeți și sfătuiți-vă ca și până' acum. Ați lucrat, minune mare! Ni-ați pregătit spânzurătorile!)

Unii: Trebuie să proclamăm mai demult republica săcuiască, atunci n'am fi în situația asta. Dealtfel, durere, abia acum observăm, că domnii aceștia nu demult au fost sbirii lui Tisza. Dela el au învățat și acum, deși Tisza e mort, spre norocul nostru ne-au rămas nepoții lui!

Prezidentul Sándor: Nu vă pot spune, când vom ținea proxima sedință. Trebuie să vă anunț cu a-dâncă durere: Cred că niciodată! (Il năpădesc din nou lacrimile pe bătrânul „Sándor elnök bácsi”).

Mulțimea: Nici să nu mai fie! Vă mulțumim pentru munca desinteresată și spornică.

Funcționarii streini au părăsit Bucovina.

București, 25 Dec. — Ultimul guvern străin al Bucovinei, însoțit de 71 funcționari înalți de stat neromâni, au părăsit azi pentru totdeauna Bucovina, duși de un lung tren special. (A. T. D.)

Destăinuiri întârziate.

Factorii responsabili și iresponsabili ai republicii maghiare, precum și toate organele de publicitate maghiare, cari în era urgisită maghiară abia eri dispărută se făceau încă cu emfază ecoul ideilor lui Tisza, Apponyi și Apáthy, — cari au deplâns în tăcere dispariția neașteptată a celui mai mare Maghiar, Stefan Tisza, oprimatorul cel mai neindurat al Românilor și tuturor națiunilor nemaghiare din fosta Ungarie, — fac azi destăinuiri întârziate, despre manoperele lui Tisza, asupra cărora aruncă azi întreg odiul sugrumării noastre naționale dela 1894 încoace. Acești factori vreau să dovedească înduplecarea lor de totdeauna, de-a împlini dreptele cereri ale Românilor din Ungaria cu privire la autonomia cerută mai în urmă la anul 1915, când reprezentanții tuturor Românilor din fosta monarhie Austro-Ungară la 8 Iunie 1915 și-au formulat cererile, pe cari împăratul Francisc Iosif I. le-ar fi și primit în întregime. Spun însă azi, cu adâncă mâhnire, că Stefan Tisza a aflat despre această înduplecare, a bătrânului împărat și amenințându-l și pe el și pe împăratul Wilhelm, cu o revoluție maghiară, i-a succes ca cererile drepte ale Românilor să fie respinse. Pentru cetitorii mai puțin obiectivi știrile ce le-a adus eri ziarul *Aradi Hirlap* par a fi plausible. Să ne aducem însă aminte, că tocmai după 8 Iunie 1915, a urmat acel timp de suferințe nemaipomenite pentru neamul românesc, atunci s'au deschis largi pentru sutele de mii de Români temnițele ungare, de atunci încoace timp de trei ani s'au înălțat pentru mii de inși spânzurătorile, — și de atunci începând până la 1918 au pierit în urma verdictelor „*trădător de patrie*” spus de judecătorii honvezești zecile de mii de Români, străbătuți de plumbul cald din manlicherile maghiare.

Noi, sutele de mii de Români aruncați și fi-

nuți ani de zile — dela 1914 încoace — în temnițele umezi și reci, noi, cari am rămas vii din acele sute de mii, putem spune, că Stefan Tisza n'a fost decât expresiunea cea mai clară și cea mai adevărată a ființei, urei și politice maghiare. Tisza n'a fost numai un om, a fost o personalitate care, a reoglindat fidel idealul politice naționale maghiare. Tisza a fost cunoscut și s'a vorbit mult de el fiindcă a fost ministru; dar n'au murit cu Tisza deodată milioanele de Maghiari, al căror reprezentant a fost Tisza, pe care oricât l'au înjurat odată, azi îl deplâng ca pe omul, care dacă ar mai trăi azi, ar putea salva situația.

Cronica zilei.

Administrație cehă în teritoriile slovace.

Agentia ceho-slovacă anunță, că guvernul ceho-slovac a introdus în comitatele slovace administrație proprie, numind funcționari la toate rezorturile, asemenea și prefecti pentru comitatele ocupate.

Nouii ocupații sârbești.

La granița apuseană a fostei Ungarii, din sus de râul Drava, Sârbii au ocupat teritoriul Muraköz. Trupele înaintază în direcția Nagykanizsa.

Corăbiile germane din porturile Turcilor capturate.

După o informație din Zürich, amiralul francez, Amet, din Constantinopol, a recepționat vaporii germane cari erau în porturile Turcilor. Acestea se vor folosi pentru transportarea supușilor germani, austriaci și maghiari în Franța, unde vor fi internați până la încheierea păcii.

Detășamentele de marină din Berlin s'au răscolit.

Din Berlin se anunță, că trupele de marinari, cari făceau serviciu de siguranță în oraș, s'au răscolit. Răscolății sunt sprijiniți și de vre-o 15.000 soldați din garnizoana orașului. Ceilalți soldați, garnizoana din Potsdam, ulanii și garda civilă până acum sunt credincioase guvernului. Se fac agitații mari din amândouă părțile pentru câștigarea de noi aderenti. Comandantul pieței, Wels, e în mâna răscolăților.

Spania va primi Gibraltarul?

Ziarul *Echo de Paris* are informația din sursă engleză, că Anglia e dispusă să dea Gibraltarul Spaniei, pentru că portul și-a pierdut însemnătatea strategică. Anglia va cere alt port în litoralul marocan.

Reuniunea femeilor române din Beiuș și jur.

— Raport. —

În vederea multelor datorințe naționale ce ne așteaptă în viitorul apropiat și pentruca întregă societatea românească să fie bine organizată pentru munca epocală, asemenea căreia nu s'a dat în istoria Românilor din Ungaria și Transilvania — femeile române din Beiuș au hotărât să înființeze și ele reuniune.

Astfel la inițiativa doamnelor *Viora dr. Ciordas* și *Constanța dr. Pap*, cu concursul alor mai bine de 80 dame române, s'a înființat în 27 Nov. c. în localul casei române, Reuniunea femeilor române din Beiuș și jur.

Dr. Ioan Ossian, prof. gimn. atrage atențiunea adunării asupra scopului național și cultural al Reuniunii femeilor, a cărei înființare o pretind în mod imperativ și evenimintele mari politice. La propunerea dsale se alege de prezidentă ad hoc dna *Viora dr. Ciordas*, care — în cuvântul său de deschidere — descrie în culori vii și pătrunzătoare suferințele milenare ale poporului românesc, care, ca un Prometheus lănțuit veacuri de-arândul, a răbdat să fie rob pe pământul său, leagănul obârșiei neamului românesc. Ca întotdeauna, și acum, în războiul mondial, și-a vărsat sângele scump pentru

interese streine de idealul și scopurile neamului românesc. „Muriau voinicii pe buze cu rugăciunea: Doamne ajută dreptății! Și Domnul i-a ascultat. A trimis lumii, ce se zărcolea în sânge, un nou Mesia, care adânc cutremurat de atâta jertfă și prăpădit și de suferințele popoarelor neîndreptățite, a propovăduit solia sfântă, ca de acum fiecare neam să-și poată croi soarta după vrerea sa. Conducătorii neamului românesc, asemenea unor apostoli cari jertfesc totul pentru cuvântul primit, nu cunosc odihnă în înfăptuirea idealului nutrit de secol: desrobirea pământului strămoșesc și unirea tuturor Românilor! Noi, femeile române, avem să urmărim pilda înălțătoare a bărbaților noștri, muncind fiecare la locul său pentru mărirea și norocul marelui neam Românesc!”

La propunerea prezidentei se alege de notar dna *Eliza dr. Pavel*, iar de secretar prof. gimn. *dr. Ioan Osian*. La propunerea comisiei de candidare se alege: prezidentă *Viora dr. Ciordas*, viceprezidentă *Livia dr. Cosma* și *Angela Selăgian*, notari *Eliza dr. Pavel* și dsoara *Veturia Butean*. Agențele cassarului le va prevedea deocamdată secretarul.

Dr. Ioan Osian, secretar.

INFORMAȚIUNI.

Noul protopop gr. or. al Beiușului.

În sfârșit după multe frământări inversunate, după o vacanță de opt ani, — mulți, — când e vorbă de interesele bisericii. — Beiușul are protopresbiter. — Factorii competenți ridicară la aceasta prea frumoasă dignitate bisericească pe părintele *Petru E. Papp*, un bărbat, care întrunește în cea mai largă măsură toate atribuțiile unui adevărat conducător intelectual și moral, așa cum trebuie să fie un protopop.

Un șef, fie acela pentru ori și ce resort, nu atât se alege, cât mai de grabă se impune. — Cu cât mai vartos ar trebui să se țină seamă de acest adevăr în biserică. De aceea Români din Beiuș se bucură mult, constatând că în fruntea acestui tract protopopesc, pe cât de greu în urma întinderii, pe atât și de expus prin rostul și menirea lui culturală, a ajuns preotul, care deși tânăr, muncind într'un chip de toți admirat, și pe toate terenele, s'a impus tuturor.

Om modest și neavizat la nime, nu alesului i-a lipsit un tract, ci tractul Beiușului are trebuință de un P. E. Papp.

Actul instalării, care a avut loc la 22 Dec. n. în biserică gr. or. din Beiuș — a fost săvârșit cu multă rutină pastorală de părintele asesor *Gh. Tubure*, ca și comisar al Consistorului din Oradea-mare. Printr'o luminoasă cuvântare, plină de îndrumări către noul protopop, între urările distinsului public de față predă semnele investirii parohiale și protopopești. Continuând reliefează cu multă căldură în grai meritele fostului administrator protopopesc, ale părintelui asesor *Moise Popoviciu*, profesor de religie la liceu, care cu multă râvnă și pricepere a condus acest tract până în ziua de azi. — S'au manifestat și de data aceasta viile simpatii ale tuturor beiușenilor față de acest prea vrednic și înțelept membru al clerului ortodox din partile aceste.

A luat cuvântul după aceste noul protopop. În termeni avântați, într'o scripitoare formă literară, întrepută de vii aplauze, dezvoltă programul de muncă ce-l așteaptă ca protopop, paroh și îndrumător cultural și social.

Venerabilul octogenar, emeritul protopresbiter, *Vasile Pap* își ia apoi rămas bun dela parohieni și dela preoțimea din tract, în fruntea căror a stat vreme de 43 de ani Bun, blând și pașnic, adevărat părinte sufletec, cum a fost toată viața, cu ochi înlăcrimați îi binecuvântă de despărțire și cere darul Celui de sus asupra viitorului. — Credincioșii și tot publicul fac urări de multă sănătate și odihnă binemeritată pentru fostul lor păstor.

După terminarea sf. slujbe noul protopop este salutat mai întâiu de d. *dr. G. Cosma*, prezidentul comitetului parohial. Se prezintă biserica gr. cat. prin dd. dr. I. Ciordas, dr. C. Pavel, dr. C. Nyes, dr. A. Pteancu și protopopul dr. Valer Hetco, care prin cuvinte pline de dragoste și bucurie feliicită pe noul coleg. Ambii protopopi făgăduiesc sprijin reciproc întru ținerea legii și păstrarea bunei înțelegeri. Părintele Goia vorbește în numele preoțimii din districtul Beiușului, iar învățătorul din Finiriș d. G. Cosma din încredințarea învățătorimii.

A urmat o masă comună, unde s'au rostit mai multe toast.

Wilson despre literatură și ziarști. Intr-o vorbire de-acum 6 ani, ținută la un congres al savanților americani, a zis între altele: „Literatura poate fi și fără erudiție; nu însă savantul și adevăratul erudit fără literatură. Adresându-se de altă dată către ziarștii americani observă: „Ziaristului îi trebuiesc nervi de sârmă. Lui îi revine datoria să știe toate, în aceeași vreme însă să se poarte ca și cum n'ar ști nimic. Răsplata ziaristului este: are drept ca opt zile după moarte să fie uitat de toți”.

Emblema Uniței. Realizarea visului de veacuri al tuturor Românilor, ce preocupă azi întreagă gândirea românească a fost simbolizată într-o plăchetă ovală — ornată cu tricoulul român și de execuție elegantă pentru a se putea purta în butonieră — de către artistul român *Brutus Hanes*. Preț 5 cor. 50 fil. Comandă en gros se pot face la Redacția Românilor. Revânzătorilor rabat cuvenit. Venitul curat în parte se va da pentru „Orfanii celor căzuți în timpul de la 31 Octombrie până la 10 Noembrie 1918” și în parte pentru alte scopuri de binefacere.

Otravă ungurească. Primit la redacție trei exemplare din otrava ungurească (apeluuri scârboase), cu cari binevoitorii noștri au năpădit satele românești. În Făget — cum ni-se scrie — încă a sosit o doză bună din această otravă. Jidani au început imediat răspândirea apeluurilor, aflând însă garda română despre acest fapt, le-a confiscat toate și le-a ars.

Altoeva nici că merită. Să le stărpim deci oriunde s'ar ivi!

Convocare. Prin aceasta convoc pe toți colegii învățători din tractul Almăgiului la o întrunire în comuna Iosășel, în școala confesională română, pe ziua de 16 (29) Decembrie a. c. la orele 8 dimineața. Program: 1. Organizarea noastră întru ușurarea sortii. 2. Eventuale propuneri. — Hălmagiu, la 10(23) Decembrie 1918. Din încredințarea colegilor: *Mihail Vidu*.

† **Emil Seni**, contabil, absolvent al academiei comerciale, căzând jertfă boalei epidemice, și-a dat sufletul său blând în mâinile Creatorului în 23 Noembrie, în vârstă de abia 30 de ani. — *Jalnica familie*.

Și Hindenburg a „prorocit”... Apar prorocii cu nemiluita. Vor să se spele pe semne toți instigatorii marelui războiu... cu „prorociile” ce le făcuseră ou luni, ba ou ani înainte. După Cernin, Conrad și a. în sfârșit... „a prorocit” și Hindenburg.

Ziarul german *Republik* dă în vileag o scrisoare, pe care o adresase Hindenburg în lunie 1917 lui Wilhelm. Scrisoarea se încheie astfel: Trebuie să însuflețim iarăș opinia publică, căci la dincoară am pierdut războiul. Trebuie mai departe să sprijinim cât mai efectiv pe aliații noștri, altfel suntem în primejdia că se vor desface de noi. Pe lângă acestea va trebui să rezolvim și chestiile economice grave ale țării și alte afaceri de mare însemnătate pentru viitor. Întrebarea e numai cum vom putea rezolvi pe deplin toate aceste greutăți, căci la dincoară vom pieri.

Dar dl Hindenburg par'că altfel vorbise și declamase chiar acum vre-o câteva săptămâni, în tocul revoluției, părăsit de aliații de deunăzi: Vom învinge, pentrucă trebuie să învingem!

Volnicile soldaților sârbi în Vâlcani. Ni-se comunică, că în Vâlcani, comitatul Torontal, soldații sârbi săvârșesc volnicile cele mai mari, terorizând pe locuitorii pașnici. Au arestat — prin 10—12 Decembrie — pe învățătorul Eremie Popoviciu, președintele Consiliului național din comună și economii: Aurel Ienovan, Florea Ienovan și Iigor Oltean — pe motivul că ar agita contra Sârbilor. Adevărul este însă, că Români au format o comisie, care să cerceteze abuzurile notarului și casarului comunal. Aceștia — de teama cercetării — au chemat soldați sârbi și au mijlocit, ca membrii comisiei să fie arestați și internați. Nici până astăzi nu se știe nimic de ei. Sotniile lor încă sunt amenințate ou internare, dacă îndrăsnesc să se intereseze de dânșii. De altfel ofițerul sârb ține legături de prietenie cu notarul maghiar denunțantul Românilor.

Cine știe mai bine lecția? La instituirea generalului Foch de comandant suprem al armateilor aliate, întrebând fiind Hindenburg, ce crede despre situația militară, a răspuns: învingerea va fi pe partea acelorora, cari au nervi mai tari și a căror comandanți supremi știu mai bine lecția. Războiul a dovedit, că aliații au avut nervi mai tari. Acum generalisimul Hindenburg poate medita în liniște: cine a știut mai bine lecția dsa sau mareșalul Foch?

Din împărat — candidat de deputat. Gazetele austriace anunță, că regele Carol va păși ca candidat de deputat la noile alegeri pentru parlamentul austriac. El va intra în partidul monarhic, ce se va înființa (T. N.)

Câte regimente avem cu numărul 64? După câte știm noi, în armata austro-ungară a existat numai un regiment cu numărul 64, adică cel din Orăștie, a cărui formațiune de completare își are sediul în Viena. Am primit însă o știre că Ungurii au făcut un regiment cu nr. 64 în Bánffyhungyad. Scopul Ungurilor este, ca toate regimentele din Ungaria de ieri să fie ale lor și altfel să nu aibă lipsă să împărțească armata și ce se ține de armată ou celelalte popoare, mai ou seamă ou Români. Atragem atențiunea guvernului român din Sibiu asupra acestor demersuri ungurești și-i facem de știre, că în formațiunea ungurească din Bánffyhungyad se află și Români, precum este locotenentul George Petca, care ni-se pare că încă nu are veste despre existența noului stat român ardelean. (T. N.)

Câți au fost de față? Ziarele maghiare scriu ou multă însuflețire despre adunarea dela Cluj, la care n'au fost de față nici zece mii de oameni. Ziarele maghiare însă, după obiceiul lor, mai greșesc ou câte un zero la capăt și astfel ajung la ciudățeni de acestea: Világ scrie că au fost la adunare 60 de mii de oameni. A. Közlöny 100—120 de mii; Az Újság scrie de 70 de mii de buze, Pesti Hírlap 100 de mii de gătlejuri (torok); alte ziare spun că au fost de față cam 30 de mii de oameni! Așadar câți au fost?

Antanta nu sistează blocada. Din Berlin se anunță, că comisia germană de armistițiu a cerut la desbaterile ținute în Spaa, ca să fie sistată blocada. Comisia franceză însă ar fi respins această cerere.

Familie frunțasă din 3 membri din comitatul Aradului caută față orfană sau văduvă ca ajutor pentru conducerea casei. — Ofertele sunt a se adresa la administrația Românilor.

Cele mai potrivite **cadouri de Crăciun** sunt fotografiile lucrate modern și cu gust artistic în atelierul lui Geza Nagy, str. Adrász nr. 22 (în față ou casa comitatului).

Carne de vacă și de porc, în cantități mai mari și mai mici, se poate cumpăra dela *George Simandan*, str. Aulich Lajos nr. 16. — Serviciu prompt și punctual. — Rog sprijinul binevoitor a On. public român.

Oficiale.

Șeful armatei și a siguranței publice.

Nr. 222.

PROVOCARE.

Oficerii, aspiranții de oficeri, amploiații militari și aspiranții de amploiați de toate brașele, activi, cari nu s'au pus încă la dispoziția Consiliului național român, sunt provocați a se prezenta în persoană cel mai târziu până în 1 Ianuarie 1919 st. n. la șeful armatei și siguranței publice în Sibiu.

La acei domni, cari nu vor urma acestei provocări, nu se mai reflectează.

Comandamentele gandelor, legiunilor, șefii birourilor române sunt îndatorati să instradeze imediat la șeful armatei și siguranței publice pe toți oficerii, amploiații, aspiranții de oficeri și aspiranții de amploiați militari *activi*, cari nu sunt absolut necesari.

Boeriu m. p.
general de divizie.

SERVICIUL NOSTRU TELEGRAFIC.

București, 25 Decembrie.

Guvernul român a denumit o comisiune specialistă agrară, însărcinată ou alcătuirea unei statistici amănunțite, pe baza căreia reforma agrară va fi ou dreptate și spre mulțumirea tuturor rezolvită, pe întreg teritoriul României-Mari.

Pentru marele congres de pace, delegați ai României sunt denumiți: d. dr. Creangă ref. al chestiunilor economice, d. Mișu ministrul plenipotențiar al României la Londra și d. adv. Rozescu consilier juridic.

Delegațiunea ardeleană, care se află acum în București, ieri a vizitat Banca Națională, unde s'au pertractat până la amănunte chestiuni financiare actuale și de interes pentru viitor.

Ministrul plenipotențiar al Angliei la București a participat la însemnata ședință de miniștri, ținută laolaltă ou misiunea ardeleană.

Dnii dr. Alexandru Vaida-Voevod și Vasile Goldiș, azi a. m. au vizitat redacțiunile mai multor ziare române din București și le-au mulțumit pentru conlucrarea intensivă, ou presa română ardeleană, la opera ce se va înfăptui în cel mai apropiat viitor.

Delegația ardeleană, mâne (Joi) pleacă din București înapoi spre Sibiu.

Mitropolitul primat al României a dimisionat.

D. general D'Esperay a rezolvit chestiunile aprovizionării României ou alimente și îmbrăcăminte.

Președintele republicei franceze d. Poincaré va vizita România la începutul lunii viitoare.

Un regiment din armata regulă română a intrat azi în Sibiu, ou destinația de-a întregi armata română, care în pas repede înaintează pe toată linia.

Guvernul român intenționează întemeierea mai multor posturi de *subsecretari de stat*, unde Bucovina, Basarabia, Ardealul și Banatul să fie reprezentate, mai ou osebire pentruca cimentarea unității de colaborare a tuturor Românilor să fie mai ușoară.

Constanța, 25 Dec. Circulațiunea de vapoare între Constanța și Marsilia s'a început ou ziua de azi. Pescuirea minelor așezate în Marea-Neagră se face ou mult zor.

(Agentia tel. Dacia).

POȘTA REDACTIEI.

Manuscrise ou ceruza nu se primesc.

Coresp. Coc. — Nu crezi că ar fi mai bine să retăcem astfel de lucruri?

C. I. H. — Poezia romantică ușoară și fără idei nu mai are nici ou justificare de existență. Literatura actuală este ou literatura de observație, de psihologie.

I. Ch. Brad. — Am dat deja raport; dealtfel mulțumim și Vă rugăm să ne mai trimiteți vești.

Alfus. — A sosit, dar n'a ajuns încă la rând. Cât pentru cel mai proaspăt, gătește azi chiar un țaran și n'am voi să ne repetim.

D. Antal. Toplița. — Ești rugat de urgență să-ți dai adresa la redacție.

Dr. I. D. Halmi. — Desmintire în numărul de ieri.

I. St. Forosig. — Mulțumim. Un membru al redacției va merge încurând la București și atunci Vă vom comunica precis ce cereți.

Redactor responsabil: **Dr. Sever Miclea**
Editor responsabil: **Aurel Rusu.**

Prețul unui exemplar 30 fileri.